

תלמוד תורה כנגד כולם

היחס בין לימוד תורה לעולם המעשה בספרות התלמודית

עם ד"ר איילת הופמן ליבזון

שיעור 2: עליית דמותו של התלמיד החכם

דברים יז

(ח) כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דיו לדיו ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריה וקמת ועליית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיה בו. (ט) ובאת אל הפהנים הלזים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט: (י) ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר ה' ושמרת לעשות ככל אשר יורה. (יא) על פי התורה אשר יורה ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימיו ושמאל.

עזרא ז

(ו) הוא עזרא עלה מבבל והוא ספר מהיר בתורת משה אשר נתן ה' אלהי ישראל ויתן לו המלך פנח אלהיו עליו כל בקשתו... (ז) כי באחד לחדש הראשון הוא יסד המעלה מבבל ובאחד לחדש החמישי בא אל ירושלים פנח אלהיו הטובה עליו. (ח) כי עזרא הכיין לבבו לדרוש את תורת ה' ולעשה וללמד בישראל חק ומשפט. (יא) וזה פרשנו הנשתנו אשר נתן המלך ארתחשסתא לעזרא הכהן הספר ספר דברי מצות ה' וחקיו על ישראל.

משנה אבות א, א

משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרו לאנשי כנסת הגדולה. הם אמרו שלושה דברים: היו מתונים בדין, והעמידו תלמידים הרבה, ועשו סייג לתורה.

משנה הוריות ג

ג, ז האיש קודם לאישה להחיות, ולהשיב אבידה. והאישה קודמת לאיש לכסות, ולהוציא מבית השבי; ובזמן ששניהן עומדין בקלקלה, האיש קודם לאישה.

ג, ח כוהן קודם ללוי, לוי לישראל, ישראל לממזר, וממזר לנתין, ונתין לגר, וגר לעבד משוחרר. אימתני, בזמן שכולן שווין; אבל אם היה ממזר תלמיד חכמים, וכוהן גדול עם הארץ--ממזר תלמיד חכמים קודם לכוהן גדול עם הארץ.

תוספתא הוריות

ב, ה הוא ואביו ורבו עומדין בשבי הוא קודם לרבו ורבו קודם לאביו ואמו קודמת לכל אדם. איזהו רבו רבו שלמדו תורה לא שלמדו אומנות ואיזה זה שפתח לו תחלה. ר' מאיר אומר רבו שלמדו חכמה לא רבו שלמדו תורה. ר' יהודה אומר כל שרוב תלמודו ממנו ר' יוסי אומר כל שהאיר עיניו במשנתו...

ב, ז מנין שכל השונה פרק אחד לחברו מעלה עליו הכתוב כאילו הוא יצרו ורקמו והביאו לעולם שנא' (ירמיהו טז) אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה כאותו הפה שזרק נשמה באדם הראשון כך כל המכניס בריה אחת תחת כנפי השכינה מעלין עליו כאילו יצרו ורקמו והביאו לעולם. יקרה התורה שנאמר (משלי ג) יקרה היא מפנינים ואומר (משלי כ) יש זהב ורב פנינים וכלי יקר שפתי דעת.

משנה בבא מציעא ב, יא

אבידתו, ואבידת אביו--שלו קודמת; אבידתו ואבידת רבו--שלו קודמת. אבידת אביו ואבידת רבו--של רבו קודמת לשל אביו, שאביו מביאו לחיי העולם הזה, ורבו שלימדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא.

מכילתא דרבי ישמעאל, ויסע, ב

[שמות טז, ד: וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הֲנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם וַיֵּצֵא הָעָם וַלְקָטוּ דְבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנַסְנוּ הַיֵּלֶךְ בְּתוֹרַתִי אִם לֹא.]

דבר יום ביומו, ר' יהושע אומר כדי שילקוט אדם מהיום למחר כעין מערב שבת לשבת. ר' אלעזר המודעי אומר כדי שלא ילקט אדם מהיום למחר כעין מערב שבת לשבת שנ' דבר יום ביומו מי שברא יום ברא פרנסתו.

מכאן היה ר' אלעזר המודעי אומר כל מי שיש לו מה יאכל היום ואומר מה אוכל למחר הרי זה מחוסר אמנה שנאמר למען אנסנו הילך בתורתך אם לא.

ר' יהושע אומר שנה אדם שתי הלכות בשחרית ושתיים בערבית ועוסק במלאכתו כל היום מעלין עליו כאלו קיים כל התורה כולה.

מכאן היה ר' שמעון בן יוחאי אומר לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן. הא כיצד? היה יושב ודורש ולא היה יודע מהיכן אוכל ושותה ומהיכן היה לובש ומתכסה, הא לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן.

ירושלמי ברכות א, ב; ג ע"ב

רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחי כגון אנו שעוסקין בתלמוד תורה אפילו לקרית שמע אין אנו מפסיקין רבי יוחנן אמרה על גרמיה כגון אנו שאין אנו עסוקין בתלמוד תורה ואפילו לתפילה אנו מפסיקין. דין כדעתיה ודין כדעתיה: רבי יוחנן כדעתיה, דרבי יוחנן אומר וולואי שמתפלל אדם כל היום למה שאין תפילה מפסדת. רבי שמעון בן יוחי כדעתיה דרבי שמעון בן יוחי אמר אילו הוינא קאים על טורא דסיני בשעתא דאיתיהיבת תורה לישר' הוינא מתבעי קומוי רחמנ' דיתברי לבר נשא תרין פומין חד דהוה לעי באורית' וחד דעביד ליה כל צורכיה.

בבלי שבת י ע"א

רבא חזייה לרב המנונא דקא מאריך בצלותיה, אמר: מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה! והוא סבר: זמן תפלה לחוד, וזמן תורה לחוד.

רבי ירמיה הוה יתיב קמיה דרבי זירא, והוה עסקי בשמעתא. נגה לצלויי, והוה קא מסרהב רבי ירמיה, קרי עליה רבי זירא: "מסיר אזנו משמע תורה גם תפלתו תועבה" (משלי כח).

בבלי ביצה טו ע"ב

תנו רבנן: מעשה ברבי אליעזר שהיה יושב ודורש כל היום כולו בהלכות יום טוב. יצתה כת ראשונה, אמר: הללו בעלי פטסין. כת שניה, אמר: הללו בעלי חביות. כת שלישית, אמר: הללו בעלי כדין. כת רביעית, אמר: הללו בעלי לגינין. כת חמישית, אמר: הללו בעלי כוסות. התחילו כת ששית לצאת, אמר: הללו בעלי מארה. נתן עיניו בתלמידים, התחילו פניהם משתנין. אמר להם: בני, לא לכם אני אומר אלא להללו שיצאו, שמניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה. בשעת פטירתן אמר להם: "לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדנינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעזכם" (נחמיה ח).